

เทศน์เช้า วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

นั่นเวลาพูด เห็นไหม เราพูดกันแต่เรื่องโลกๆ เพราะอะไร? เพราะใจของเราเป็นโลก เวลาพูดถึงธรรมะ พวกเราไม่เข้าใจเรื่องธรรมะเลย คุณติ เหตุแห่งการทำบุญบ้าน เพราะอะไร ให้บ้านมีความสุขหรือ? เหตุแห่งทำบุญให้หัวใจเราต่างหาก ถ้าหัวใจเรามีความสุขนะ เราทำบุญเพื่ออะไร? เราทำบุญเพื่อบุญกุศล บุญกุศลคืออะไร บุญกุศล-อกุศล เห็นไหม กุศลทำให้เกิดอกุศล อกุศลทำให้เกิดกุศล

คุณติ พระเทวทัตให้อำมาตย์ไปฆ่าพระพุทธเจ้า ส่งไป ๑๖ คน พระพุทธเจ้าเทศน์ จะไปฆ่าพระพุทธเจ้านะ เอาคันศรไปจะไปยังพระพุทธเจ้า แล้วพระพุทธเจ้ามาถึง พระพุทธเจ้าแสดงด้วยฤทธิ์แล้วเทศน์ว่าการ เห็นไหม ด้วยอกุศลนะ เพราะอะไร? เพราะตั้งใจจะมาฆ่า จะมาทำลายเลย แต่มาฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เปลี่ยนใจเลย เห็นไหม

คนเรานี้กุศล ตั้งใจทำคุณงามความดี แต่พอไปเห็นสิ่งที่มันขัดกับกิเลสของเรา มันพลิกไปได้หมด กุศลทำให้เกิดอกุศล กุศลใจ ตั้งใจไปทำคุณงามความดีกัน เป็นกุศลๆ แต่กิเลสมันมีอยู่ แล้วประสาเราคนตาบอด ถ้าคนตาบอดไปเห็นไม่ถูกใจเรา ไม่ถูกใจเราเพราะอะไร? เพราะว่าบอก “พระไตรปิฎกเป็นอย่างนี้” พระไตรปิฎกมันแผนที่ แล้วคนที่ทำดีกว่าแผนที่ เห็นไหม เครื่องดำเนิน เราอ่านพระไตรปิฎกแล้วไปเกาะพระไตรปิฎกกัน แต่เวลาพระไตรปิฎกครูบาอาจารย์เราบอก “เป็นกิริยาของธรรมนะ” มันเป็นกิริยาของธรรมเห็นไหม

คุณติเราทำงานวิจัยกัน แล้วเราได้ผลงานแล้ว เราถึงทำเป็นตำราออกมา ตำรานี้มันเขียนบอกถึงการวิจัยนั้นใช่ไหม นี่ก็เหมือนกัน ธรรมที่เราศึกษากันนี้ มันเข้าไปถึงไหน? เข้าไปถึงใจเห็นไหม มันไปติดที่ตำรากันหมดเลย พอติดที่ตำรา ตำราช่วยคนไม่ได้นะ คนศึกษามาขนาดไหน เห็นไหม ถ้าคนฉลาด คนมีความรู้มาก ถ้ามีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ความฉลาดนั้นเอาไป

ทำลายโลกนะ ทำลายคนอื่นนะ แต่ถ้าคนฉลาด มีคุณธรรม ถ้าคนฉลาดด้วย มีคุณธรรมด้วย วิชาการอันนั้นจะเป็นประโยชน์กับโลกมหาศาลเลย

คูลี คูอย่างคนที่มีควมดี เขาทำความดีเพื่อใคร เขาทำความดีเพราะอะไร? เพราะมันไม่ตระหนี่ถี่เหนียว แต่ถ้าคนฉลาดแล้วมันเห็นแก่ตัว เห็นไหม มันทำความดีไม่ได้ ถ้าความดีเป็นของคนอื่น ถ้าทำความดีต้องเป็นของเราก่อน จะทำอะไรก็แล้วแต่ เราได้อะไรๆ แต่เราได้อะไรนี้มันค้นหาความทะยานอยากแล้ว แต่ถ้าเราเสียสละเพื่ออะไร บุญกุศลมันเสียสละออกไป แต่มันได้ความชุ่มเย็นมา มันได้ความอบอุ่นมาในหัวใจ ความอบอุ่นในหัวใจนี้เห็นไหม

คูลี จะอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ เรามีแก้วแหวนเงินทองมหาศาลเลย เรามีสมบัติมากนะ เกิดสงครามขึ้นมา เกิดต่างๆ ขึ้นมา มันก็หมดคุณค่าไป ถ้าเรามีแก้วแหวน เรามีสมบัติมาก เรามีอาหารการกินมหาศาลเลย แต่ชาวโลกเขาขาดแคลน เขาจะเดินขบวนนะ เขาจะมาแย่งชิงเอาทั้งหมดเลย นี่เป็นสมบัติจากข้างนอก สมบัติจากข้างนอกเราดูแลรักษา เรื่องของปัจจัยเครื่องอาศัยเป็นสมบัติข้างนอก บุญกุศลมันสมบัติของหัวใจ

ถ้าสมบัติของหัวใจเห็นไหม คูลี เราอบอุ่นในหัวใจ มันอยู่ที่ไหนมันก็อบอุ่นนะ เวลาตายไป ใจไปด้วยความอบอุ่น ถ้าใจว่าแห้ว สมบัติมีมหาศาลเลย แต่ตัวเองทุกข์ยากมาก มีแต่ความว่าแห้วในหัวใจ ทำบุญกุศลนี้ ทำบุญบ้านๆ ทำบุญเพื่อใครล่ะ ทำบุญเอาหน้าเอาตากันหรือ ถ้าทำบุญเพื่อหัวใจเห็นไหม เราทำเพื่อหัวใจเราไปทำที่วัดขึ้นมา เราสละขนาดไหนก็แล้วแต่ หรือสละให้ใครก็แล้วแต่ ไม่ต้องไปที่วัด อยู่ที่บ้านก็สละได้ อยู่ที่ไหนก็สละได้

เพราะความสละ เพราะการวิปัสสนา มันชำระกิเลสที่ไหน โคนต้นไม้ก็ชำระได้ เราอยู่ในบ้านเรือนของเรา เราก้ชำระได้ ถ้ากิเลสในหัวใจของเรา ถ้าเราชำระกิเลสในหัวใจของเรา มันอยู่ที่ไหนล่ะ ทำบุญกับหัวใจของเรานี้สำคัญกว่า เพราะมันจะย้อนกลับมาที่เรานะ มันอยู่ที่เจตนาการกระทำ

แต่ถ้าทำบุญเป็นพิธีการ มันออกมาเป็นพิธีการ ศาสนพิธี ผิดจากศาสนาไม่ได้นะ เรียนศาสนพิธีกันมา จัดโต๊ะหมู่บูชา การทำทานต้องเริ่มต้นกล่าวคำถวายทาน ใอนั้นมันเรื่องลึกลับทั้งนั้นเลย มันเป็นเรื่องลึกลับ แต่มันเป็นเรื่องของเพื่อสังคมโลก โลกเขาทำกันเพื่อเป็นระเบียบ เพื่อเป็นระเบียบของเขา

คูตี ดอกไม้ ดอกไม้ต่างๆ ไป เขาเอามาร้อยเป็นพวงมาลัยมันก็สวยงามเห็นใหม่ ดอกไม้
มันต่างอยู่ต่างลมพัดกระจายไป ระเบียบวิธีการนี้ศาสนพิธีมันมีแก่นั้น ศาสนพิธีเวลาเราทำ เราทำ
เป็นนักขัตฤกษ์ เราทำเวลาประกอบพิธีของเรา แต่เราทำบุญ ถ้านุญกุศลของเรามันที่ไหนก็ได้

เวลาพระในสมัยพุทธกาล เห็นใหม่ จะไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรื่อง
ธรรมะ พอไปถึงชายคาฝนตกลงมา น้ำเจิ่งนองไปเลย แล้วน้ำตกมามันเป็นต่อมเป็นฟองขึ้นมา
เห็นฟองนั้นเห็นต่อมนั้นเป็นพระอรหันต์เดี่ยวนั้นเลยนะ มันมีพิธีที่ไหนละ ยืนอยู่นะ ยืนอยู่แล้ว
มองกระแสน้ำอยู่ เห็นใหม่ คูตี ครูบาอาจารย์เราออกมาไปพิจารณาข้าว ต้นข้าวเป็นสภาวะแบบนี้
แล้วถ้ามันงอก มันตก เขาเก็บแล้วเขาปลูกอีก เขาทำอีกมันก็จะงอกขึ้นมา ถ้ามันตกลงดิน มีน้ำดี
ดินดีมันก็จะงอกขึ้นมา

หัวใจเราก็เหมือนกัน มันเกิดมาด้วยกิเลสต้นหาความทะยานอยาก ถ้ามันไม่มีการชำระล้าง
มันก็จะเกิดอีกต่อไป ข้าวเขาเอาไปหุงเขาไปต้ม มันสุกแล้วเอาไปปลูกอีก ไปเพาะซ้ำอีกไม่ได้
หัวใจก็เหมือนกัน ถ้าโดนมรรคญาณ โคนอริยสัจ ได้การชำระล้างขึ้นมา หัวใจมันสะอาดบริสุทธิ์
ขึ้นมา นี่มันพิธีที่ไหนละ เดินก็ได้ นั่งก็ได้ ยืนก็ได้ นอนก็ได้ ทำอย่างไรก็ได้ เห็นใหม่ มันเป็นปกติ
เขาทำที่เราทำขึ้นมา เพราะความคิดมันเกิดได้ตลอดเวลา เห็นใหม่

ยืน เดิน นั่ง นอน เราวิปัสสนาได้ตลอดเวลา สิ่งนี้มันย้อนกลับมา กลับมาหัวใจของเรา ถ้า
เรามีเขวปัญญา มันมีเขวปัญญาเราจะเห็นสรรพสิ่งเป็นประโยชน์กับเราหมดเลย โลกนี้จะเป็น
ประโยชน์กับเรา คูตี เกิดมาทุกคนเวลาตายไป

ยมบาลถามว่า “ได้ฟังธรรมใหม่”

“ไม่ได้ฟัง”

“ไม่เคยเห็นธรรมหรือ”

“ไม่เคยเห็น”

“แล้วเห็นคนเกิดใหม่”

“เคยเห็น”

“เห็นคนแก่ไหม”

“เคยเห็น”

“เห็นคนตายไหม”

“เคยเห็น”

“แล้วเกิด แก่ ตายนี่มันเป็นธรรมดา มันเป็นเรื่อง เตือนสติเรา ไม่เห็นเลยหรือ”

“ไม่เห็น”

เห็นไหม ถ้าไม่มีปัญญามันไม่รู้เรื่องอะไรเลย แต่ถ้ามีปัญญานะ เราดูสิ สังคมโลก ถ้าเราไม่เห็นตัวเรา เราเห็นแต่ข้างนอกก่อน ข้างนอกจะเป็นสภาวะแบบนั้น เวลาเข้าไปเห็นไหม ในสมัยพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ไปเที่ยวป่าช้า ให้ไปดูซากศพ ให้ไปดูต่างๆ ให้มันสลดสังเวชใจ แต่ในปัจจุบันนี้ ไม่ต้องไปไหนหรอก เดินเข้าโรงพยาบาลดูสิ ไปโรงพยาบาลไปดูห้องไอซียูสิ นอนขมับๆ อยู่那儿เลย

แล้วเราไปมองอย่างนั้น แล้วมันสะท้อนใจเราไหม มันสะท้อนใจเรามา นี่ก็เหมือนกัน นี่ธรรมะทั้งนั้น ถ้าเรารู้จักคิดรู้จักเก็บ ผู้ที่เขามีวิชาชีวิตทางนี้ เวลาเขาอยู่นะ เขามีวิชาชีวิตเขามาคุยให้ฟังอยู่ บางคนเขาสลดสังเวช แต่เขาอยู่ในวงการนะ บางคนเขามีวิชาชีวิต มันเห็นโดยของสนุกนะ มันกระเซ้าเข้าแห่ เวลาเห็นคนไข้มา จะเป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างนี้ จะตัดแขนตัดขาอีก ยังแห่เขา ยังเล่นกับเขา

เพราะอะไร? เพราะมันทำเป็นอาชีพจนมันด้าน เห็นไหม คนขนาดอยู่ในเหตุการณ์ที่มันจะเป็นประโยชน์ ถ้ามันด้านนะ มันจะไม่รู้อะไรเป็นประโยชน์กับมันเลย แต่ถ้าคนมีหัวใจที่เป็นคุณธรรม เห็นแล้วมันจะสลดสังเวช

นี่ก็เหมือนกัน เรามองไปที่โลกสิ โลกเวลาคนเจ็บคนไข้ คนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตายมันสลดสังเวชไหม แต่ถ้าเราไม่ได้คิดเลย ไซ้! เรามีครอบครัวขึ้นมา เราก็ต้องถนอมรักษาครอบครัวของเรา แล้วเราเกิดมาด้วยกรรม กระแสของกรรม บู่ ยา ตา ยาย พ่อแม่ที่เราที่ดูแลกันไป ใ้ันนี้เป็นหน้าที่นะ เป็นหน้าที่เป็นกตัญญูกตเวที ใ้ันนี่มันเรื่องของโลก

แต่ธรรมะมันละเอียดกว่านั้น ธรรมะนี้ สิ่งที่เราเห็นมันก็เป็นสังขม มันเป็นเรื่องของ
ครอบครว แต่สะท้อนหัวใจ คุณติ เวลาเราอยู่ด้วยกัน เราเป็นสามีภรรยาอยู่ด้วยกัน เรายังสะท้อนใจ
เลย เจ็บไข้ได้ป่วยสะท้อนหัวใจมาก สะท้อนหัวใจนี้ หัวใจนี้มันเป็นธรรมะ เพราะมันจะฝังลง
ที่ใจหมด

สิ่งใดที่เกิด สิ่งที่เกิดขึ้นมานะ เกิดมาจากภวาสวะ เกิดมาจากจิตทั้งหมดเลย แล้วจิตออกไป
กุศลก็เกิดมาจากจิต อกุศลก็เกิดมาจากจิต แล้วเวลาธรรม เวลามันสะท้อนหัวใจขึ้นมาทีสะท้อน
มาจากจิต แล้วมันย้อนกลับไปที่จิต มันจะฝังลงที่จิต เห็นไหม นี่อำนาจวาสนา เวลาว่าคนจะมี
ปัญญา ปัญญาเกิดจากอะไร การฝึกฝนทำให้คนมีปัญญา ก็วิปัสสนานี้ไง นั่งสมาธิภาวนานี้ เกิดมี
ปัญญาก็มาตาม แล้วนั่งเฉยๆ เป็นปัญญาได้อย่างไร นั่งเฉยๆ ปัญญามันจะเกิดสิ เกิดเพราะมัน
อบรมจิตใจตรงนี้ไง

คุณติ เวลามันพุ่งชานขึ้นมา มันพุ่งชานขนาดไหน เวลาเวทนามันเกิดขึ้นมา มันเจ็บปวด
ขนาดไหน แล้วสติสัมปชัญญะตะล่อมมันเข้ามา ปัญญามันเกิดขึ้นมาแล้วต่อสู้กันตรงหน้า เห็น
ไหม นี่วิปัสสนาญาณ มันจะเกิดหัวใจ แล้วมันจะซบลงที่ใจ มันเป็นอำนาจวาสนา เป็นจรตนิสัย
ฝังลงๆ เลย จะมีมากมีน้อยมันจะฝังลงที่นี้

แต่ถ้ามันเป็นเรื่องของข้างนอก เห็นไหม บุญกุศลพิธีกรรม มันข้างนอกหมดนะ เราไม่ต้อง
ทำ นั่งอยู่เฉยๆ เรามีลูกน้อง เราสั่งได้หมดเลย เห็นไหม แต่วิปัสสนาไม่มีทาง จะร่ำรวมมหาศาล
จะเศรษฐีภุมพินขนาดไหน ซื่อหาไม่ได้ จะทุกข์จนเจ็บใจก็ซื่อหาไม่ได้ สั่งใครให้ทำแทนไม่ได้
มันจะทำด้วยตัวเองหมด

มันถึงบอกว่า สิ่งที่เป็นข้างนอก ส่งออกมันเป็นอย่างนั้น แล้วเราศึกษามาเพื่อส่งออก ธรรม
วินัยย้อนกลับทวนกระแส คำว่าทวนกระแสกับไปตามกระแสไป ศึกษาธรรมวินัยมาแล้วตาม
กระแสไป ต้องเป็นอย่างนั้น! พระพุทธเจ้าว่าอย่างนั้น! อย่างนั้นๆ ยึดมันถือมันไปเลย แล้วไม่ได้
ประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย

แต่ถ้ามันทวนกระแสกลับมานะ มันเข้ามาถึงสะท้อนหัวใจ มันจะรู้ที่ที่หัวใจ แล้วมันจะ
สลดสังเวชในหัวใจ เห็นไหม นี่สลดสังเวช การเสียสละ การสละออกเป็นการได้มา ความได้มา
อย่างนี้เป็นความได้มาจากทรัพย์ ทรัพย์จากภายนอก ทรัพย์จากภายใน แล้วอริยทรัพย์จากภายใน
มันจะเกิดมาจากหัวใจของเรา

สิ่งต่างๆ ที่โลกเขาทำกันนั้น มันเป็นเปลือกไม้ เราจะเป็นแก่นของไม้ เราต้องเข้าใจ ถ้าเราไม่เป็นคนแก่นของไม้ เราจะติดที่เปลือกไม้ เห็นไหม ติดที่พิธีกรรมต่างๆ มันก็พิธีกรรม ปฏิเสธไม่ได้ ไข่ ทาน คีล ภาวนา ปฏิเสธไม่ได้ ไม่เคยปฏิเสธเลย แต่ถ้าเราเข้าใจ เราทวนกระแสเข้าไป เราจะลึกเข้าไป

เวลาสมบัติขึ้นมา อาหารการกินต่างๆ อยากรู้ของดีของประณีตทั้งนั้นล่ะ แต่เวลาทำขึ้นมา ความที่ประณีตมันอยู่ที่ไหน เห็นไหม ยึดที่มันจับต้องกันไม่ได้ ถึงเวลาเถียงกันปากเปียกปากแฉะ เวลาภาวนาไป จะเป็นอย่างนั้นๆ เถียงกันปากเปียกปากแฉะ ทุมมสากจุมหา เอตมมุงคละ มุตตมัม ถ้ามันเป็นธรรมขึ้นมา มันจะลงกันด้วยเหตุด้วยผล ถ้ามันเป็นพาล เห็นไหม ทุมมสากจุมหา เอตมมุงคละมุตตมัม นี่เป็นบุญกุศล เป็นมงคลชีวิต

แต่ถ้ามันเถียงกันด้วยกิเลส เถียงกันด้วยไม่ต่างๆ ความเถียงกันอย่างนั้น มันเพราะเอากิเลสกับกิเลสต่อสู้กัน แต่ถ้าคนมีคุณธรรม สิ่งต่างๆ เรารับไว้ฟังไว้ ฟังไว้ก็ได้ เห็นไหม ฟังหูไว้หู แล้วเราก็อ้อมมาใคร่ครวญของเรา ถ้ามันตรงกับจรตนิสัยของเรา มันเป็นประเด็น เป็นคติเตือนใจกับเรา ถ้าไม่เป็นประโยชน์กับเราก็คือเป็นเรื่องของเขา ถ้าเขาถูกต้อง เขาเป็นประโยชน์ของเขา ถ้าเขาผิดพลาด เขาก็ต้องทำให้เขาแน่นเข้าไป หรือทำให้เขาออกนอกกลุ่มออกไป เห็นไหม

ความเป็นไปของจิตมันละเอียดลึกซึ้งกันอย่างนั้น มันเป็นเรื่องที่ว่าเป็นนามธรรมที่ไม่เห็น พิธีกรรมยังเป็นพิธีกรรมที่เห็นขณะกระทำนะ แต่ในหัวใจใครจะรู้ รู้ได้ใจว่าเป็นสภาวะแบบใด แต่รู้ได้ รู้ได้เพราะคนที่เคยผ่านเคยทำมันจะรู้วิธีการของมัน วิธีการอย่างนี้ มันถึงเข้าใจสภาวะแบบนี้ทั้งหมด แล้วเห็นคนที่ยึดใจ

เราดูสิ เราเห็นเด็กๆ ไข่ ไหม เด็กๆ เวลามันเล่นขายของกัน มันเล่นสนุกสนานกัน มันจะบอกพ่อแม่ ชวนพ่อแม่ไปเล่นกับมัน เราไปเล่นกับเขามันก็มีความสุขสนุกสนานไปกับเขา แต่คำว่าของเล่น! นี่ก็เหมือนกัน เวลามันเป็นอุปกิเลสขึ้นมา มันเป็นเรื่องเล่น! ไม่ใช่ของจริงหรอก ถ้าเป็นสภาวะของจริง เราเติบโตมา เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา เราทำสัมมาอาชีวะเห็นไหม เราประกอบสัมมาอาชีวะ นี่มันของจริง ของจริงเพราะอะไร? เพราะมันได้ปัจจัยเครื่องอาศัยมาดำรงชีวิต

เวลาวิปัสสนาไปจิตมันจะชุ่มชื้น จิตมันจะรู้ รู้สภาวะเป็นแบบใด แล้วมันจะสะท้อนใจที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ” ปริยัติ ปฏิบัติ แล้วนี่มันเป็นปริยัติ

ศึกษามา แล้วได้ธรรมพระพุทธเจ้าๆ มันไปยึดด้วยความโง่ของตัวเองนะ แล้วตัวคิดว่าตัวเองฉลาด แล้วเวลาคนเขาทำขึ้นไป มันเป็นตั้จะความจริง

เหมือนอาหารเลย จะกินอาหารไม่ได้เลย ต้องทำไปตามวิธี มันจะกินไม่ได้หรอก ถ้าเรากินอาหารของเรา เห็นใหม่ สำหรับเรา เราก็กินอาหารของเรา มันก็เป็นเรื่องธรรมดา กินอยู่ทุกวัน แต่ถ้าเป็นพิธีกรรม ไม่ได้! เป็นมารยาทสังคมาอะไรบ้างบอกแตกไปแล้ว สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องของกิเลสล้วนๆ แต่ถ้าคนมันคิดว่าตัวเองฉลาด กลายเป็น โง่ ๒ ชั้น ๓ ชั้น โง่

โง่จะ จิตจำกัดวงของตัวเอง แล้วให้กิเลสยึดมันถ้อมมันวงจำกัดกรอบที่เราขีดเอาไว้ แล้วยึดมันถ้อมมันนั้น มันเลยย้อนกลับมาละเอียดอ่อนเข้าไปถึงใจไม่ได้ แต่ถ้ามันละเอียดเข้าไปถึงใจ สิ่งนี้มันปล่อยวางหมด เวลาที่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “เจอพุทธะ ให้ฆ่าพุทธะก่อน” ถ้ามันเป็นอย่างนั้น เราทำได้ใหม่ เคารพจนทำอะไรไม่ได้เลย ก็เคารพ เคารพพุทธะ แต่มารมันอยู่บนพุทธะ มารมันอยู่ในผู้รู้ของเรา ก็เลยกลายเป็นเคารพมาร ไปเลย

แต่ถ้าทำลายพุทธะ ทำลายมารก่อน พุทธะที่ละเอียดเข้ามา พุทธะที่อีกส่วนที่ทวนกระแสเข้ามา กลับเป็นพุทธะที่บริสุทธิ์ เป็นพุทธะแท้ใจ พุทธะโดยสมมุติ พุทธะโดยความรู้สึกกับพุทธะแท้มันต่างกัน แต่เราว่าพุทธะๆ มันก็ตีความกันไป แล้วก็ไปเคารพมารกันอยู่อย่างนั้น มันก็เลยไม่เข้ามาถึงหัวใจ

ถ้ามันย้อนกลับมาถึงหัวใจนะ มันจะเป็นประโยชน์กับใจดวงนี้ มันจะเป็นประโยชน์กับเรา ศึกษาธรรมต้องเป็นอย่างนี้ ศึกษาแล้วแบกหาม หนักเอาเบาสู้ มันต้องผ่านกิเลสเข้าไปเป็นขั้นเป็นตอน ถูกหลานกิเลสมันก็ทำให้เราเร่ร่อน พอเป็นพ่อแม่ปู่ย่าตายายกิเลสมันก็บอกสิ่งนี้เป็นธรรม เห็นใหม่ ยิ่งเป็นมารด้วย เป็นอวิชาด้วย บอกนี่คือความสำเร็จของเราเลย ความสำเร็จของเราเลย ความสำเร็จยอมจำนนกับมารใจ แล้วเราก็จะเสียเวลาของเราไป

หมั่นตรวจสอบทดสอบ แล้วครูบาอาจารย์มีอยู่ ศึกษากับครูบาอาจารย์ของเรา แล้วจะเป็นประโยชน์กับเรา ศึกษาพระไตรปิฎกก็ศึกษา พระไตรปิฎก เห็นใหม่ เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ ไม่มีใครเลยจะบอกว่าพระพุทธเจ้าไม่สำคัญ พระพุทธเจ้าสำคัญทั้งนั้น ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้า ศาสนานี้ไม่มีหรอก พระพุทธเจ้านี้สำคัญมากเลย แต่เวลาสำคัญขึ้นมาพระพุทธเจ้าบอกว่า ให้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” ไม่ใช่เห็นแต่ตัวหนังสืออย่างนั้น แล้วเอากิเลสมันไปยึดมันถ้อมมัน มันเลยเป็นคิดว่าตัวเองฉลาด กลายเป็น โง่

โง่เพราะอะไร? เพราะคิดว่าตัวเองมีปัญหา แต่ไปยึดกรอบอันนั้น แล้วไปติดกรอบอันนั้น กลายเป็นเอาปัญหาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาปิดกั้นตัวเอง แล้วว่าสิ่งนี้เป็นธรรมดา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา มันจะอ่อนไหว มันจะอ่อนนุ่ม อ่อนโยนไปกับกระแสโลก แล้วมันจะเข้าใจถึงความจริง

ธรรมดาไม่เคยขวางโลก ใ้อัใครขวางโลกนี้ไม่ใช่ธรรมดา สิ่งที่มีมันละเอียดอ่อนต่อโลก เห็นไหม โลกกับธรรมเข้าได้โดยสนิทแนบแน่น แต่เวลาครูบาอาจารย์จะสั่งสอน อันนั้นเป็นคติ เป็นตัวอย่างนั้น เวลาจะสั่งสอนกัน เวลาจะลงโทษกัน เวลานั้นต้องเข้มแข็ง ไม่เคยขวางโลก แต่ถ้าขวางโลกไม่ใช่ธรรมดา คนขวางโลก คนขวางกิเลส กิเลสขวางใจตัวเอง จะอยู่กับกิเลสตลอดไป เอวัง